

Omówienie wyników

Ekspertyzy dotyczącej konsekwencji likwidacji kopalń węgla kamiennego dla sektora okołogórniczego oraz sytuacji społeczno-gospodarczej w Polsce.

Ekspansja eksportowa producentów maszyn i urządzeń górniczych.

Janusz Olszowski
Prezes Górnictwa Izby Przemysłowo-Handlowej

Katowice, 28.04.2021 r.

Potencjał górnictwa węgla kamiennego

**Producenci
węgla
kamiennego**

**Producenci maszyn
i urządzeń
górnictwowych**

ZASOBY WĘGLA

**Przetwarzanie
węgla i innych
produktów
towarzyszących**

**Zaplecze naukowo-
badawcze**

**Firmy
usługowe**

Producenci węgla kamiennego w Polsce 2021

**Tauron
Wydobycie S.A.**
3 kopalnie

**Polska Grupa
Górnicza S.A.**
7 kopalń

**Jastrzębska Spółka
Węglowa S.A.**
5 kopalń

**Węgllokoks Kraj
Sp. z o.o.**
1 kopalnia

**Lubelski Węgiel
Bogdanka S.A.**
1 kopalnia

**PG Silesia
Sp. z o.o.**
1 kopalnia

**Zakład Górniczy
Eko-Plus Sp. z o.o.
w restrukturyzacji**
1 kopalnia

**Zakład Górniczy
Siltech Sp. z o.o.**
1 kopalnia

**Spółka Restrukturyzacji
Kopalń S.A.**
8 kopalń lub części kopalń w
likwidacji

Wybrane produkty i usługi firm okołogórniczych

Producenci maszyn i urządzeń górniczych

- kombajny ścianowe i chodnikowe;
- obudowy, przenośniki taśmowe i zgrzebłowe;
- taśmy przenośnikowe;
- wentylatory;
- kable górnicze;
- silniki elektryczne;
- lokomotywy i kolejki;
- systemy pompowe;
- systemy klimatyzacji;
- aparaty elektryczne;

Firmy usługowe

- budownictwo górnicze;
- ratownictwo górnicze;
- drążenie wyrobisk;
- zbrojenie ścian;
- montaż i serwis maszyn i urządzeń;
- remonty i modernizacja;
- IT;
- sprzedaż węgla;
- zagospodarowanie odpadów pogórniczych;

Wybrane produkty i usługi firm okołogórniczych cd.

Zaplecze naukowo-badawcze

- certyfikacja;
- prace badawczo-rozwojowe;
- wdrożenia;
- serwis aparatury kontrolno-pomiarowej;
- szkolenia pracowników;
- rzeczoznawstwo i dozór urzędów górniczych;
- kształcenie kadr dla górnictwa;

Odbiorcy węgla

- produkcja energii elektrycznej i ciepła;
- transport węgla i innych kopalin;
- zagospodarowanie skały płonnej:
 - drogownictwo;
 - rekultywacja;
 - melioracja;
 - budownictwo hydrologiczne;
 - niwelacja i makroniwelacja terenów;

Handel, usługi, rzemiosło, funkcjonujące wokół kopalń i firm otoczenia górnictwa

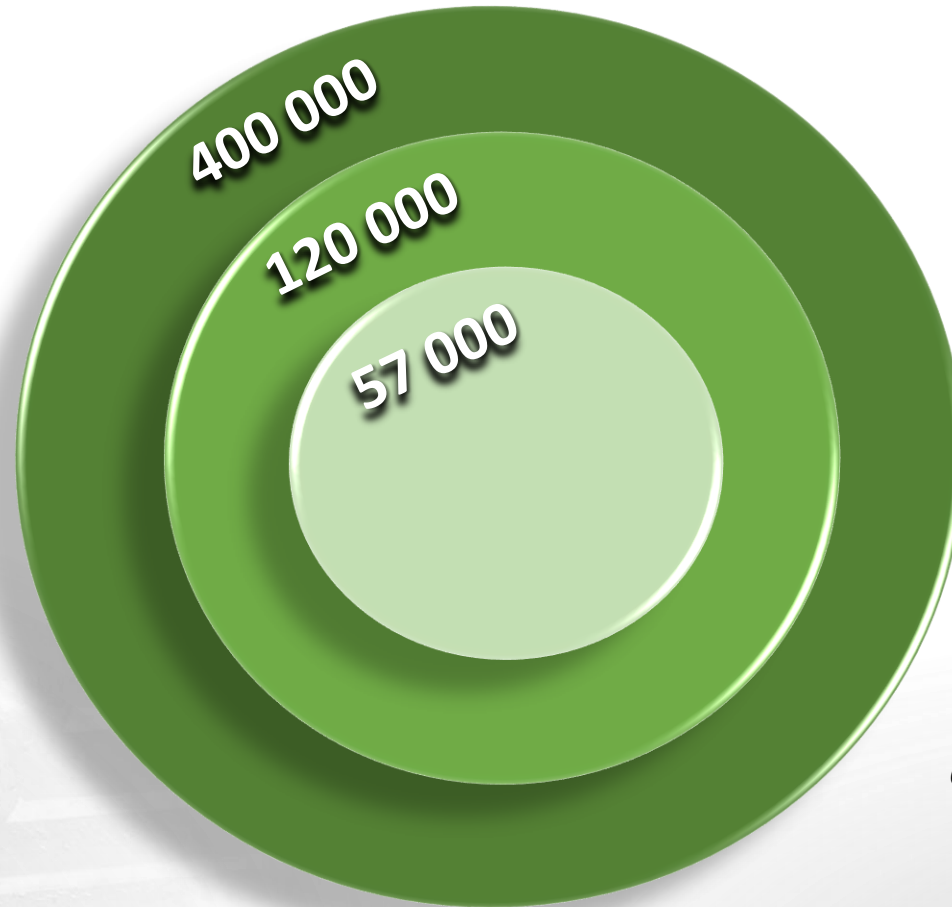
Miejsca pracy w polskim górnictwie węgla kamiennego

**Na koniec grudnia 2020 r. – 80 017 osób,
w tym w województwie śląskim 71 281 osób**

od grudnia 2019 r. do grudnia 2020 r. zatrudnienie spadło o 3 280 osób

Liczba pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwach okołogórnicznych – różne szacunki.

od 370 do ponad 900 firm

Źródło:

- Instytut Badań Strukturalnych
- Centrum Badań i Rozwoju UE
- Górnictwa Izba Przemysłowo-Handlowa

Potencjał górnictwa węgla kamiennego

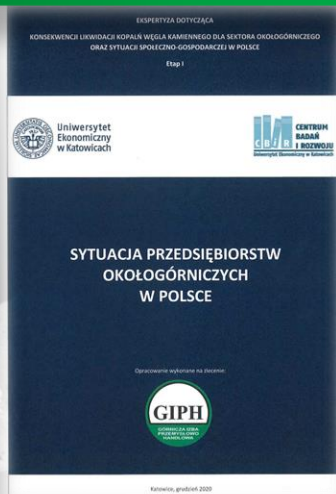
**Górnictwo oraz przedsiębiorstwa okołogórniczne
to ponad 2% PKB
wytworzonego w Polsce w 2019 roku
(32,4 mld zł)**

Ekspertyza dotycząca konsekwencji likwidacji kopalń węgla kamiennego dla sektora okołogórniczego oraz sytuacji społeczno-gospodarczej w Polsce

Dwa etapy prac

Raport:
Sytuacja przedsiębiorstw okołogórnich w Polsce
(grudzień 2020 r.)

Analiza konsekwencji likwidacji
górnictwa węgla kamiennego
dla Polski i przedsiębiorstw sektora okołogórniczego
(kwiecień 2021 r.)

Ekspertyza dotycząca konsekwencji likwidacji kopalń węgla kamiennego dla sektora okołogórniczego oraz sytuacji społeczno-gospodarczej w Polsce

Wykonawca:

Centrum Badań i Rozwoju
Uniwersytetu Ekonomicznego
w Katowicach

AUTORZY ETAPU I

prof. UE dr hab. Robert Wolny
prof. UE dr hab. Tomasz Ingram
dr inż. Kamila Bartuś
dr Marcin Baron
dr Łukasz Bielecki

AUTORZY ETAPU II

dr Łukasz Bielecki
prof. UE dr hab. Tomasz Ingram
dr Marcin Baron

Zlecający:

Górnicza Izba Przemysłowo-Handlowa

Ekspertyza dotycząca konsekwencji likwidacji kopalń węgla kamiennego dla sektora okołogórniczego oraz sytuacji społeczno-gospodarczej w Polsce

Geneza:

- Do tej pory, w kontekście wygaszania górnictwa węgla kamiennego, niewiele miejsca i uwagi poświęcano potencjalnym konsekwencjom zmian w górnictwie dla podmiotów jego otoczenia.
- Tymczasem tworzą one wiele miejsc pracy, a ich los jest nierozzerwalnie związany z dobrostanem górnictwa.
- Likwidacja górnictwa pociągnie to za sobą szereg konsekwencji zarówno dla dostawców produktów i usług kopalni, jak i dla odbiorców węgla.
- Wygaszanie górnictwa bez adekwatnego wsparcia dla przedsiębiorstw okołogórnicznych może doprowadzić do znacznego wzrostu bezrobocia nie tylko w regionach górniczych, ale także w innych częściach kraju.
- Wykazanie konieczności wsparcia systemowego.

Cel:

- Przedstawienie konsekwencji wygaszania kopalń dla przedsiębiorstw okołogórnicznych, oraz regionów górniczych.
- Stworzenie podbudowy do prowadzenia debaty dotyczącej sprawiedliwej transformacji regionów górniczych oraz zbudowania efektywnego planu transformacji energetycznej, który uwzględni wsparcie dla wszystkich podmiotów związanych z branżą górniczą: od górników przez przedsiębiorstwa okołogórniczne i ich pracowników, dostawców w łańcuchu, aż po samorządy pozbawione wpływów z podatków.

ETAP I

Sytuacja przedsiębiorstw okołogórniczych w Polsce

Struktura opracowania

1

- zdefiniowanie przedsiębiorstw okołogórniczych
- 3 możliwe scenariusze wpływu wygaszania górnictwa na sytuację tej grupy przedsiębiorstw
- konsekwencje wygaszania górnictwa dla tej grupy podmiotów

2

- wyniki badań obecnej kondycji przedsiębiorstw okołogórniczych (badania ilościowe na próbie 207 przedsiębiorstw okołogórniczych oraz analizy finansowe 7 spółek akcyjnych notowanych na GPW)
- wnioski dot. analizy sytuacji, kondycji i zagrożeń dla przedsiębiorstw okołogórniczych

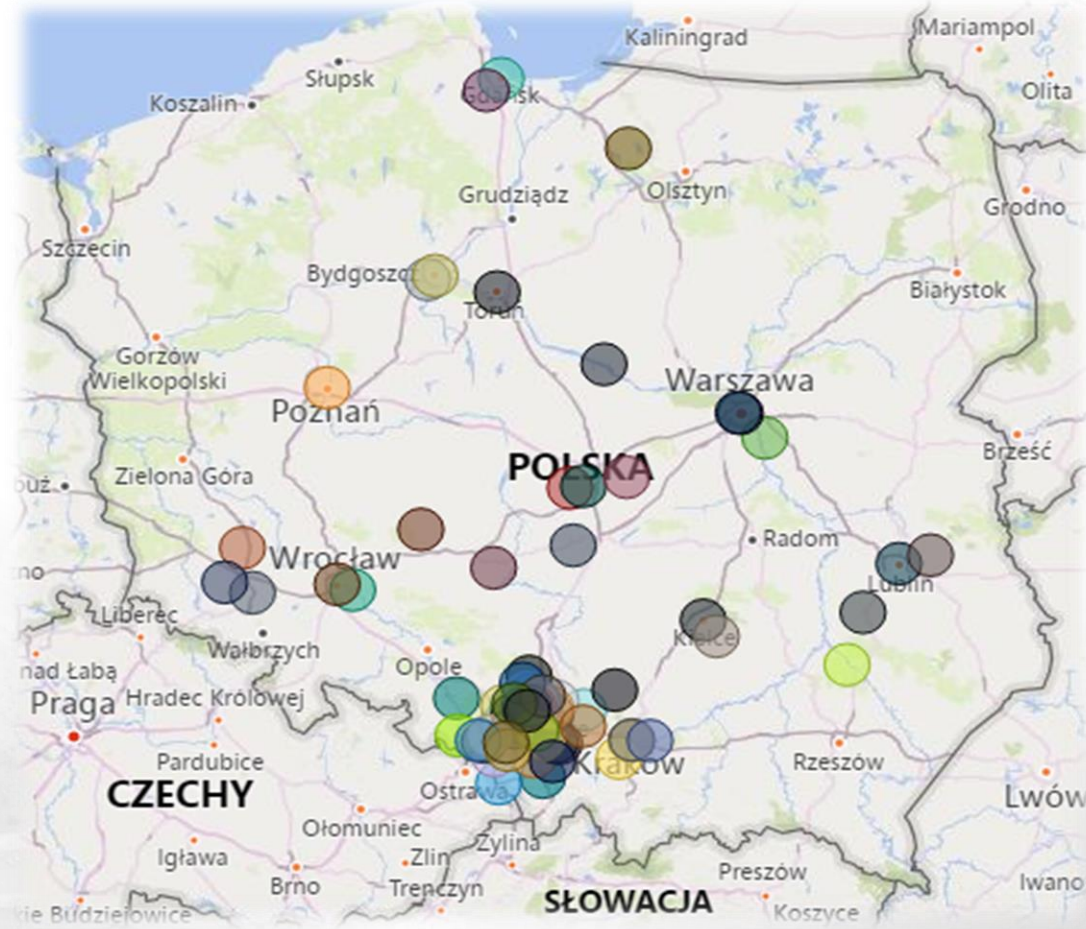
3

- przedstawienie sytuacji gospodarczej (zwłaszcza na Śląsku), ze szczególnym wskazaniem na kondycję i zmiany w polskim górnictwie węgla kamiennego
- wskazanie kierunków pomocy przedsiębiorstwom okołogórniczym

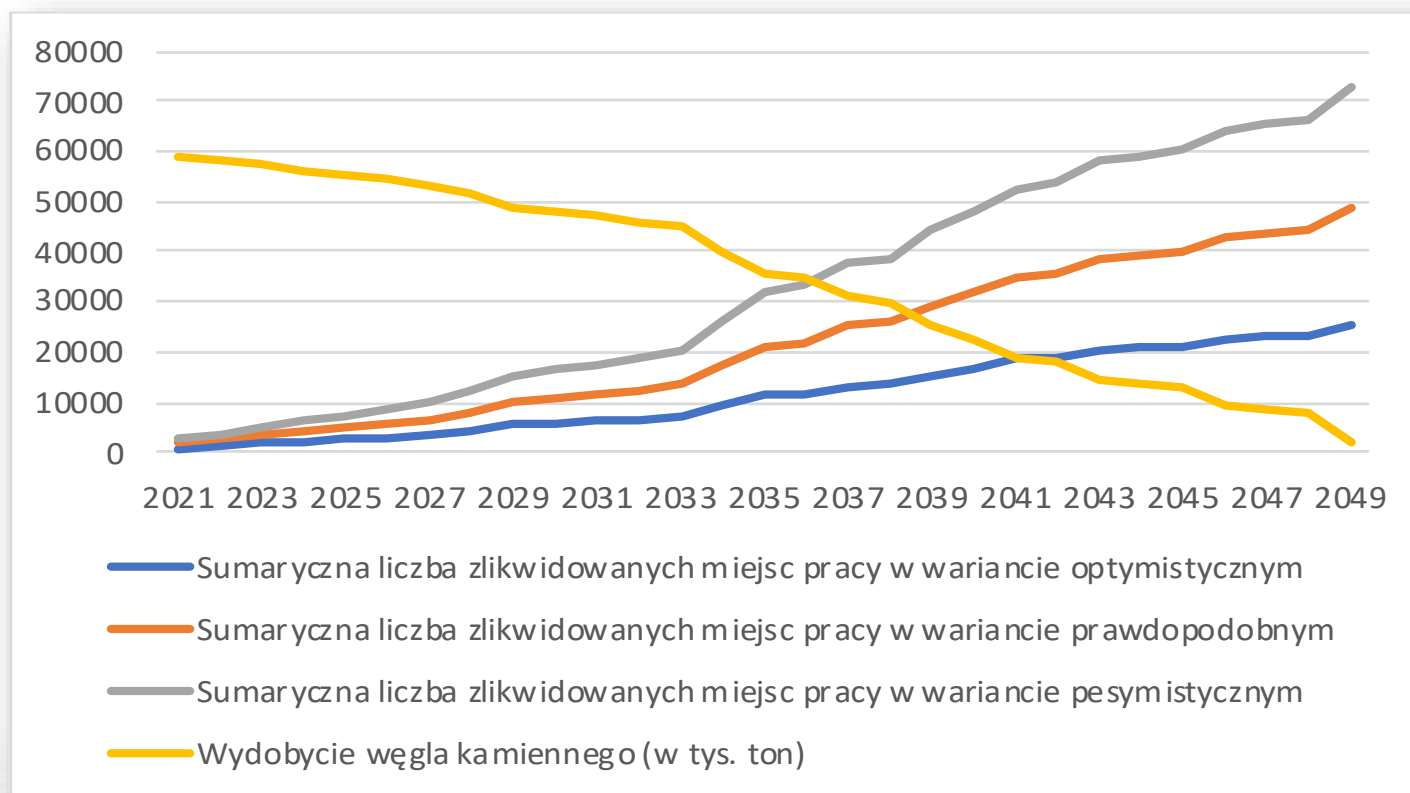
4

- główne wnioski i rekomendacje
- zastosowana metodologia

Geograficzne rozmieszczenie badanych przedsiębiorstw

Liczba zlikwidowanych stanowisk pracy w przedsiębiorstwach okołogórnich

Liczba zlikwidowanych stanowisk pracy w przedsiębiorstwach okołogórniczych cd.

3 warianty przebiegu transformacji górnictwa
dla stanu zatrudnienia
w przedsiębiorstwach okołogórniczych
(jako wyjściowy stan zatrudnienia przyjęto 120 000 osób)

Wariant optymistyczny:

W przedsiębiorstwach okołogórniczych w ciągu 30 lat transformacji pracę straci łącznie 26.667 osób, co stanowi 22,22% wszystkich pracowników tych firm.

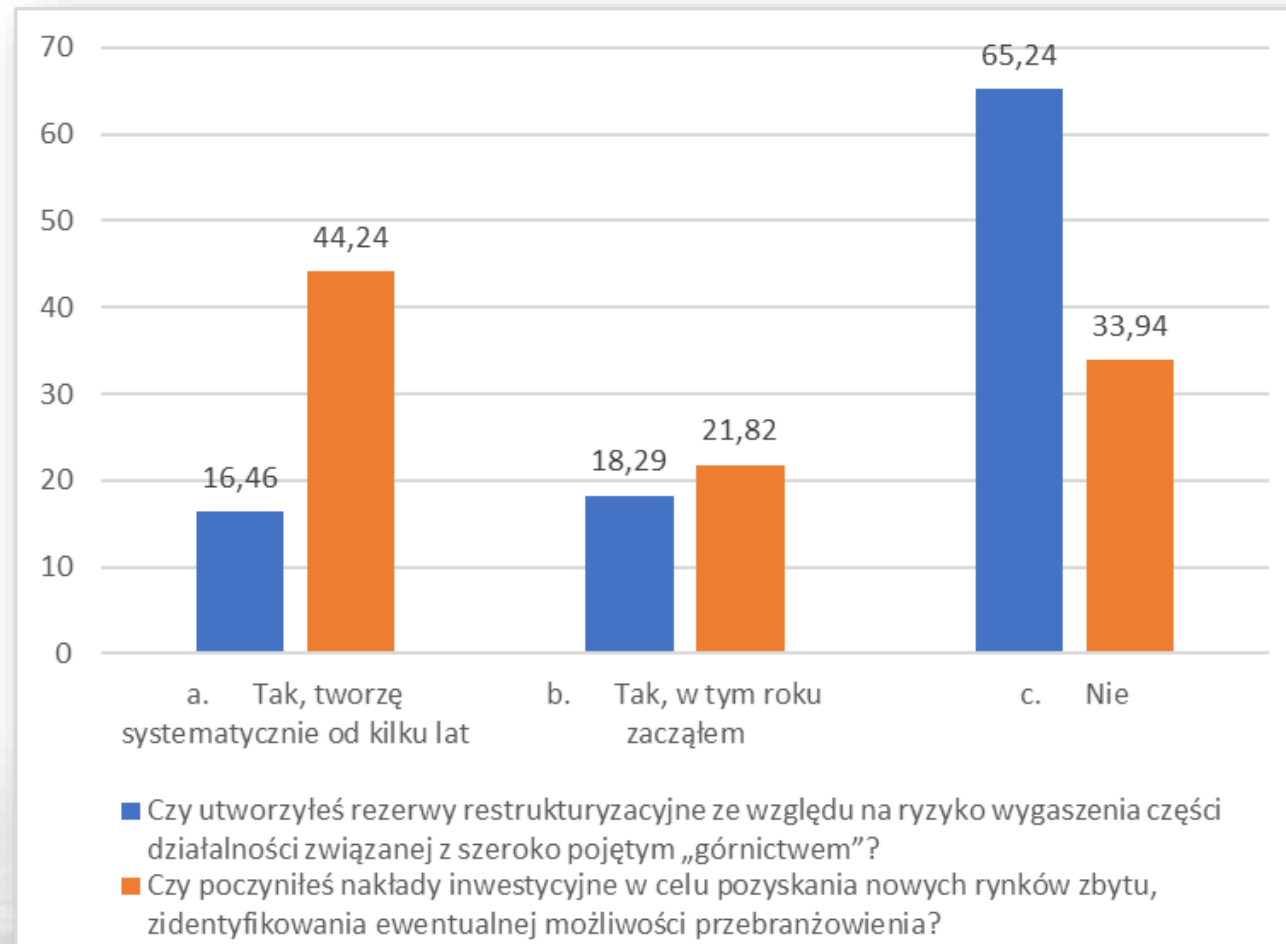
Wariant prawdopodobny:

W przedsiębiorstwach okołogórniczych w ciągu 30 lat transformacji pracę straci łącznie 50.580 osób, co stanowi 42,15% wszystkich pracowników tych firm.

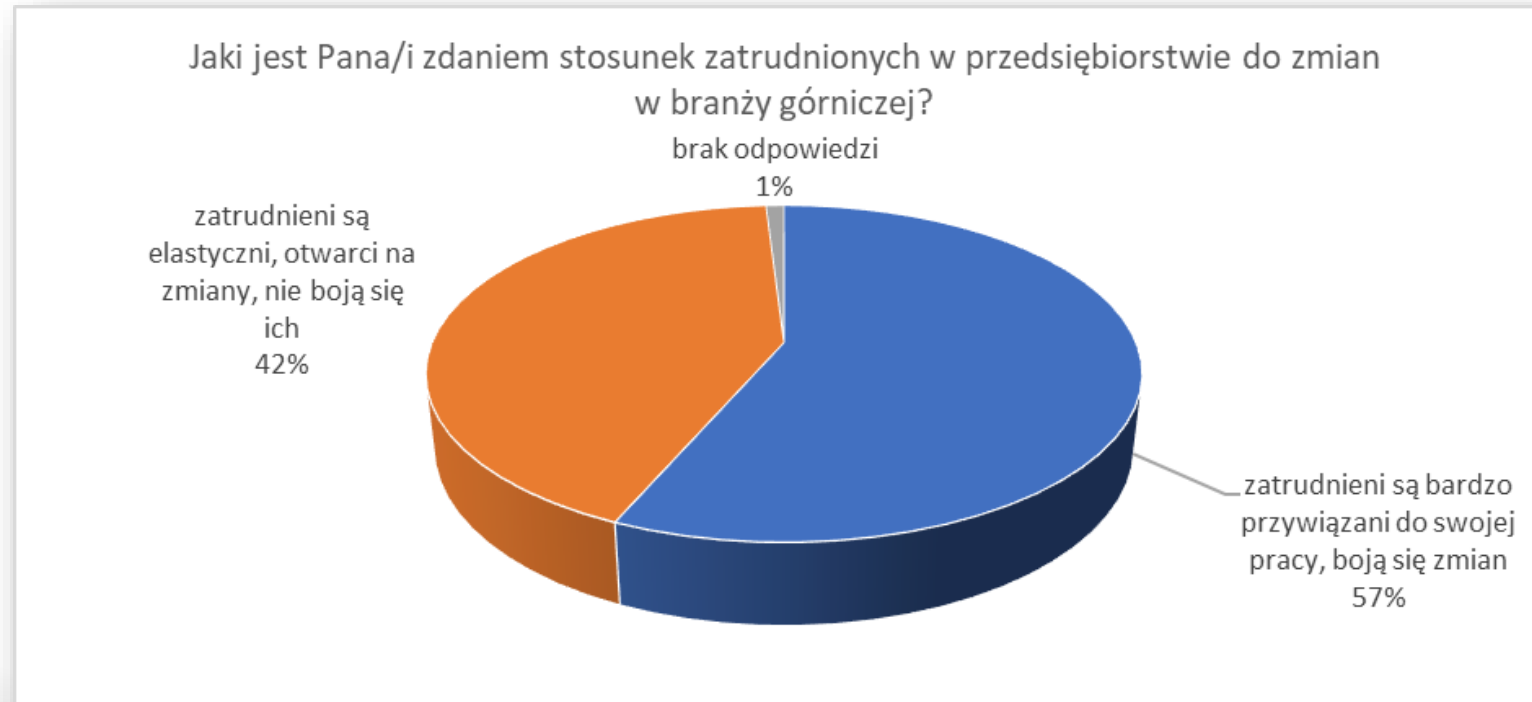
Wariant pesymistyczny:

W przedsiębiorstwach okołogórniczych w ciągu 30 lat transformacji pracę straci łącznie 75.876 osób, co stanowi 63,23% wszystkich pracowników tych firm.

Wyniki badań przedsiębiorstw okołogórniczych w zakresie przygotowania na utratę przychodów z tytułu sprzedaży produktów i usług w górnictwie

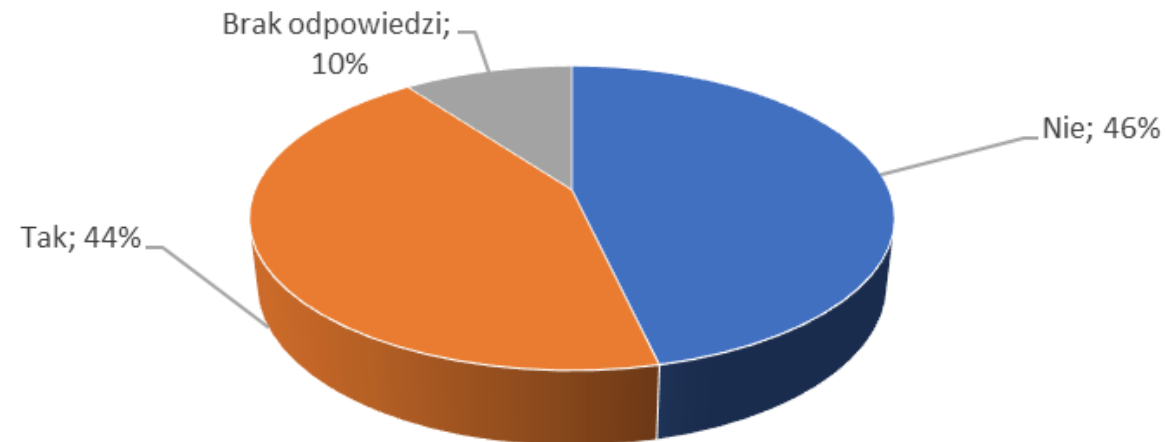

Wyniki badań przedsiębiorstw okołogórniczych w zakresie elastyczności

Wyniki badań przedsiębiorstw okołogórniczych w zakresie możliwości zmiany oferty

Czy Państwa zdaniem możliwa jest zmiana oferty Waszego przedsiębiorstwa bez przeprowadzenia zmiany jej struktury/profilu?

Kluczowe wnioski z pierwszego etapu badań przedsiębiorstw okołogórniczych

1. Przedsiębiorstwa okołogórnicze są silnie powiązane z funkcjonowaniem kopalń (63% przychodów badanych przedsiębiorstw pochodzi z transakcji z kopalniami).
2. **82%** badanych przedsiębiorstw odnotowało spadki obrotów z branżą górnictwem (dla 26% z nich są to spadki zagrażające kontynuacji działalności).
3. **64%** badanych przedsiębiorstw odczuło trudności związane z płynnością wynikające z problemów płatniczych branży górniczej.
4. Ponad **33%** badanych przedsiębiorstw okołogórniczych deklaruje, że w sytuacji utraty wpływów od górnictwa upadnie.
5. **66%** pracowników przedsiębiorstw okołogórniczych nie ma kompetencji, by natychmiast podjąć pracę w innej branży.
6. Ponad **61%** badanych podmiotów byłoby w stanie przetrwać przeciętnie 8 i pół miesiąca od chwili utraty możliwości sprzedaży produktów i usług kopalniom; wolnych środków pieniężnych badanym podmiotom przeciętnie starczyłoby na niecałe 8 miesięcy.
7. W przeważającej mierze przedsiębiorcy nie widzą możliwości prostej zmiany profilu działania, celów i strategii, a ich pracownicy boją się zmian i są przywiązani do swojej pracy.

ETAP II

**Analiza konsekwencji likwidacji
górnictwa węgla kamiennego
dla Polski i przedsiębiorstw sektora
okołogórniczego**

Struktura opracowania

1

- Wyniki analiz kondycji finansowej grupy dużych przedsiębiorstw otoczenia górnictwa z ostatnich 5 lat.
- Prognoza sytuacji do roku 2040.
- Szacunki poziomu pomocy dla ww. przedsiębiorstw.

2

- Konsekwencje społeczno-gospodarcze procesów transformacji sektora okołogórniczego w 6 scenariuszach opartych na tempie transformacji oraz sprawności jej realizacji.
- Problem utraty danin publicznych, kosztów społecznych, problemów regionów powiązanych z górnictwem oraz wpływ na inne podmioty gospodarcze.

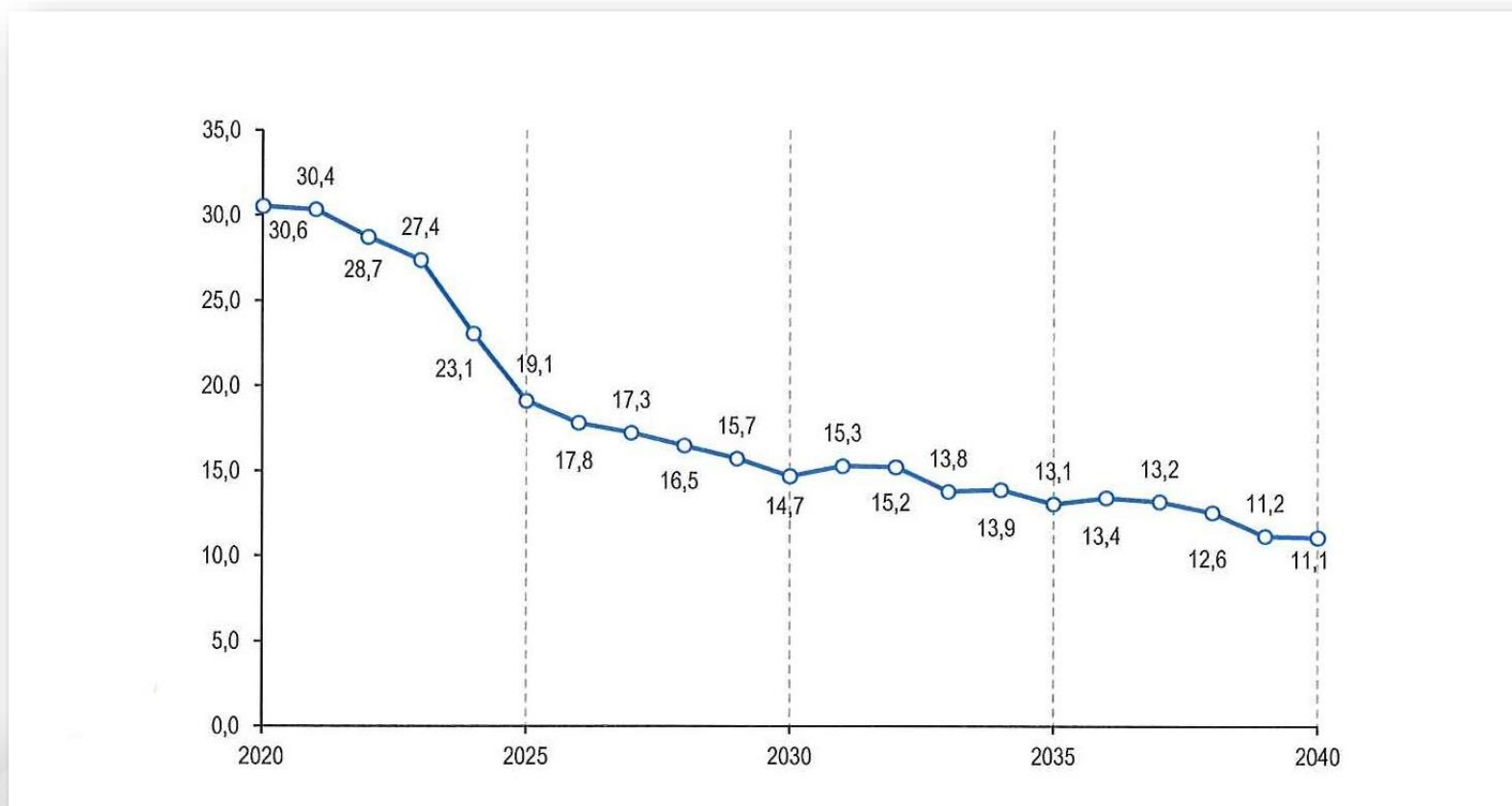
3

- Synteza analiz przeprowadzonych w I i II etapie prac.
- Wskazanie kierunków i sposobów przyszłych działań.

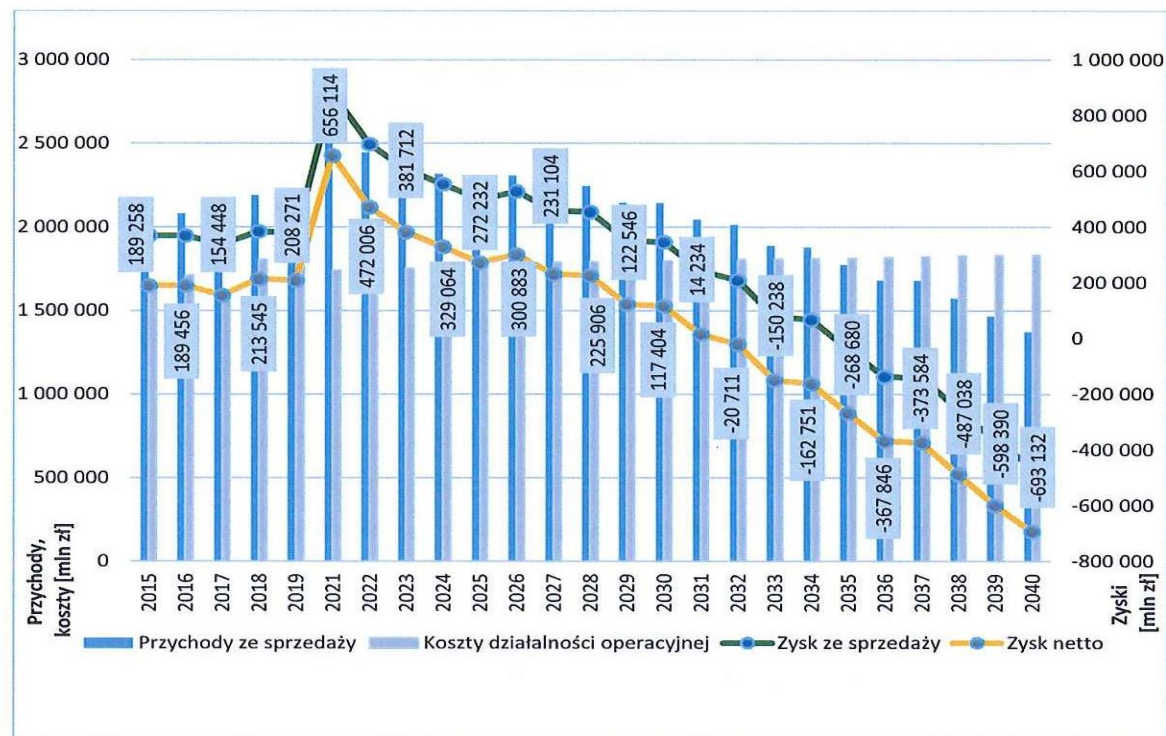
Prognoza finansowa

- Badaniu poddano grupę 25 średnich i dużych przedsiębiorstw.
- Przeanalizowano podstawowe elementy sprawozdań finansowych za ostatnie 5 lat: bilans, rachunek zysków i strat, rachunek przepływów pieniężnych.
- Prognozy oparto na założeniu spadku produkcji węgla wynikłego ze scenariusza wysokich cen uprawnień do emisji CO₂, zgodnie z PEP 2040.

Konsumpcja węgla kamiennego w mln ton w kolejnych latach dla scenariusza wysokich cen uprawnień do emisji CO₂

Przychody, koszty działalności operacyjnej, zysk ze sprzedaży i zysk netto badanych 25 spółek

Prognoza poziomu wskaźnika zadłużenia długoterminowego w badanych przedsiębiorstwach

Niektóre koszty likwidacji górnictwa

- utracone daniny publiczne;
- zasiłki dla bezrobotnych;
- dofinansowania do rozpoczynanych działalności gospodarczych;
- koszty ponoszone przez przedsiębiorców;
- pozostałe koszty społeczne;
- *koszty fizycznej likwidacji kopalń.*

Utrata dochodów publicznych z działalności górniczej i okołogórniczej w skali kraju (mln zł) względem utrzymania poziomu działalności górnictwa z 2018 r.

	Łączna przewidywana utrata dochodów [mln zł] w latach:			
	2021-2030	2031-2040	2041-2050	2021-2050
Scenariusz 1. Łagodna likwidacja i skuteczna transformacja	3 474	12 338	38 278	54 090
Scenariusz 2. Łagodna likwidacja i nieudana transformacja	3 103	18 933	48 255	70 291
Scenariusz 3. Likwidacja i skuteczna transformacja	21 140	45 878	52 475	119 493
Scenariusz 4. Likwidacja i nieudana transformacja	20 599	49 083	60 012	129 694
Scenariusz 5. Gwałtowna likwidacja i skuteczna transformacja	21 232	49 827	59 547	130 606
Scenariusz 6. Gwałtowna likwidacja i nieudana transformacja	20 686	52 493	64 748	137 928

Źródło: opracowanie własne

Niektóre koszty likwidacji górnictwa cd.

Koszty społeczne:

- bezrobocie
- enklawy ubóstwa
- szara strefa

Koszty ponoszone przez przedsiębiorców:

- związane z tworzeniem nowej organizacji pracy (np. inwestycje w zakup nowych maszyn lub urządzeń, linii technologicznych; koszty zakupu nowych technologii oraz know-how; koszty patentów i licencji; koszty związane z wejściem na nowe rynki; koszty szkoleń, koszty fluktuacji, itp.)
- związane z tworzeniem nowych stanowisk pracy przez przedsiębiorców przejmujących pracowników odchodzących z branży okołogórnictwa

– trudne do jednoznacznego oszacowania

Koszty zasiłków dla bezrobotnych, tylko dla pracowników zwalnianych z przedsiębiorstw okołogórnictwa od 471 do 692 mln zł

Finansowanie transformacji gospodarczej firm i instytucji okołogórnicznych

**Regionalny Plan
Sprawiedliwej Transformacji
Województwa Śląskiego 2030**

**Program Fundusze
Europejskie dla Śląskiego
2021-2027**

Budżet państwa

Kluczowe wnioski z drugiego etapu badań przedsiębiorstw okołogórniczych

1. Przedsiębiorstwa okołogórnicze są w różnym stopniu powiązane z górnictwem, co ma wpływ na elastyczność i zdolność do wprowadzania zmian.
2. **46%** przedsiębiorców zadeklarowało brak możliwości realnej zmiany profilu działania bez istotnej pomocy.
3. Analizy finansowe doprowadziły do stwierdzenia, że aby móc realnie pomóc przedsiębiorstwu spośród 25 badanych, średnioroczna pomoc dla każdego z tych podmiotów powinna wynieść niemal 19 mln zł. Bez takiej pomocy, przy poczynionych założeniach i braku przeorientowania i zmiany profilu działania w samych przedsiębiorstwach, pierwsze z nich przestaną być rentowne w 2022 roku.
4. Do **2040** roku, przy założeniu spadków produkcji węgla wszystkie 25 przedsiębiorstw poddanych analizie przestanie być rentowne.
5. Na podstawie przedstawionych danych można szacować, że koszty restrukturyzacji firm okołogórniczych wyniosą realnie 200-250 mld zł w okresie 2021-2040. Utracone przychody z danin w tym okresie wyniosą od 54 do 137 mld zł.
6. Jeśli polityka zinstytucjonalizowanej pomocy podmiotom gospodarczym silnie uzależnionym od relacji z górnictwem ma przynieść spodziewane, korzystne dla tych firm efekty, działania powinny być wdrażane możliwie szybko. Obecnie możliwa jest pomoc w procesie transformacji – zmiany profilu działania, w dalszych latach wszelka pomoc, która potencjalnie oferowana byłaby przedsiębiorstwom służyć będzie jedynie pokrywaniu strat z bieżącej działalności operacyjnej.

Rekomendowane wsparcie sektora okołogórniczego

1. Utrzymać dotychczasowe koncepcje kierowania wsparcia do przedsiębiorstw zlokalizowanych w pobliżu prowadzonej działalności wydobywczej, tj. nie rozszerzać niepotrzebnie terytorialnego zasięgu wsparcia ponad terytoria NUTS 3.
2. Przeznaczać wsparcie na transformację przedsiębiorstw okołogórnich w kierunku zaawansowanej produkcji przemysłowej na rzecz różnych branż, by trwale zdywersyfikować lub przeprofilować ofertę firm okołogórnich.
3. W naturalny sposób zmniejszać zatrudnienie w zawodach górniczych wymagających niskich kwalifikacji, jednocześnie zapewniając kształcenie ustawiczne pracowników kopalni i przedsiębiorstw okołogórnich posiadających wyższe kwalifikacje zawodowe.
4. Z wykorzystaniem funduszy strukturalnych i Funduszu Sprawiedliwej Transformacji angażować firmy okołogórnice w inteligentne specjalizacje województwa śląskiego, oraz kreować specjalizacje gospodarek lokalnych poprzez wspieranie – we współpracy z jednostkami badawczymi i edukacyjnymi oraz innymi interesariuszami – przedsiębiorstw okołogórnich w zdobywaniu nowych rynków oraz w zmianie oferty produktowej i modeli biznesu.

Rekomendowane wsparcie dla sektora okołogórniczego cd.

5. Inwestować w rewitalizację miast (po)górnichych celem zapewnienia estetyki oraz usług publicznych na poziomie zapewniającym zatrzymanie młodych mieszkańców lub przyciąganie nowych mieszkańców z zewnątrz do pracy w branżach alternatywnych dla górnictwa i w restrukturyzowanych przedsiębiorstwach okołogórnichych.
6. Ze względu na szczególne uwarunkowania transformacji, zachować dla MŚP w branży okołogórnichych instrumenty dotacyjne oraz kreować w partnerstwie firm okołogórnichych i instytucji otoczenia biznesu pakiety dedykowanych usług konsultingowych wspomagających: zdobywanie nowych rynków, tworzenie nowych produktów i usług oraz zmianę modeli biznesu; do udostępniania w ramach publicznego systemu wsparcia.
7. Animować tworzenie konsorcjów przedsiębiorstw okołogórnichych oraz instytucji badawczo-rozwojowych i centrów transferu technologii na rzecz realizacji projektów pilotażowych pozwalających na wykorzystanie dotychczasowych kompetencji branży okołogórnichych w nowych obszarach zastosowań technologii w szczególności poprzez organizowanie (np. przez NCBiR) programów tematycznych poświęconych innowacji międzysektorowej wywodzonej z branży okołogórnichych.

Rekomendowane wsparcie dla sektora okołogórniczego cd.

8. Włączyć tematykę nowych ścieżek rozwoju przedsiębiorstw okołogórnicznych w zakres prac nad krajowym planem sprawiedliwej transformacji i planami regionalnymi; przy zachowaniu pełnej reprezentacji firm okołogórnicznych (organizacje samorządu branżowego i pracodawców) w procesach planistycznych.
9. Zapewnić, na poziomie regionalnym i lokalnym, finansowanie pomostowe, wypełniające lukę powstającą w udziale z PIT i CIT oraz przychodach z podatku od nieruchomości i opłaty eksploatacyjnej.
10. Zapewnić elastyczność we wdrażaniu instrumentów polityki transformacji, w szczególności takiego wykorzystania środków pomocowych Unii Europejskiej, które zapewniłyby odtwarzalność gospodarki.

Dodatkowe rekomendacje członków GIPH

1. Objęcie określonych grup pracowników niektórymi świadczeniami socjalnymi, jak np.: prawo do wcześniejszej emerytury, jednorazowa odprawa pieniężna, pokrycie kosztów przekwalifikowania lub założenia własnej działalności gospodarczej.
2. Wsparcie dla tworzenia nowych stref ekonomicznych, sprzyjających powstawaniu nowych miejsc pracy.
3. Wsparcie w pozyskiwaniu kompetencji związanych z Krajowymi Inteligentnymi Specjalizacjami.
4. Zmiana zakresów i rozszerzenie dostępnych obecnie ofert wsparcia takich instytucji jak np.: BGK, ARP, PARP, KUKE, tak aby działały nie na zasadach komercyjnych, ale oferowały realne wsparcie dla MŚP działających w otoczeniu górnictwa.
5. Zapewnienie środków publicznych na zmianę profilu działalności oraz zwiększenie innowacyjności (np. automatyzacja, cyfryzacja, Digital Marketing i e-commerce).

Dodatkowe rekomendacje członków GIPH cd.

6. Wsparcie publiczne ekspansji eksportowej producentów maszyn i urządzeń górniczych, polegające m.in. na:
 - promocji polskiego sektora okołogórniczego na targach i wydarzeniach branżowych,
 - aktywne uczestnictwo instytucji państwowych w międzynarodowych wydarzeniach branżowych, także w zakresie partycypacji w kosztach,
 - ubezpieczenie kredytów eksportowych, aktywów zagranicznych, należności eksportowych,
 - dofinansowanie kredytów eksportowych (np. DOKE),
 - udzielanie kredytów na preferencyjnych warunkach zagranicznym nabywcom polskich maszyn i urządzeń górniczych.

Śląski Pakiet dla Gospodarki

Departament
Gospodarki i Współpracy Międzynarodowej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego

Śląskie Forum Ekspertów

Regionalne Centrum Wsparcia MŚP

Projekt
„Promocja gospodarcza regionu oraz działania związane z tworzeniem przyjaznych warunków do inwestowania i eksportowania”

Internacjonalizacja działalności gospodarczej - projekt „Inter Silesia”

Projekt

„Promocja gospodarcza regionu oraz działania związane z tworzeniem przyjaznych warunków do inwestowania i eksportowania”

Celem głównym projektu jest:

- wzrost wartości bezpośrednich inwestycji w regionie,
- wzrost poziomu eksportu MŚP z województwa śląskiego,
- promocja województwa śląskiego pod względem zamieszkania i podejmowana pracy.

Celami szczegółowymi są:

- przyciągnięcie przedsiębiorców, talentów i nowych mieszkańców z kraju i z zagranicy,
- zachęcenie przedsiębiorców z regionu do podejmowania i rozszerzania działalności eksportowej,
- budowa sprzyjającego klimatu inwestycyjnego.

Projekty tego typu powinny być dedykowane nie tylko dla MŚP, lecz również dla dużych firm, w szczególności funkcjonujących w otoczeniu górnictwa.

Dziękuję za uwagę.

Janusz Olszowski
Prezes Górnictwej Izby Przemysłowo-Handlowej